

(id., id. II, 214); en la descripció del pou del castell de Callosa d'En Sarrià, de l'any 1485 (veg. *CORRIO-LA*) hi figura així mateix una *piqua* anexas (Salvà, *Callosa* I, 52); «la *pica* o pila de pedra: pila», OPou (*ThPu.*, 15).

Com anem veient, en la major part dels casos es tracta de piques de font, o piques d'ús eclesiàstic o monacal —és clar que aquesta preponderància és deguda sobretot a la naturalesa de la nostra documentació—: «així com lo dit Emperador estava en la *pica* on rebia lo baptisme, venc del cel demunt ell una molt gran claredat ---», «tinent ja la un peu en la *pica* de batejar» en *Eximplis* del recull Ag. (II, 251 ---); «la *pica* de la aygua beneyta: fons aquae benedictae», JnEsteve (*LiEleg.*, k-r-b); quan la *Dama d'Aragó* va a missa, dins l'església «las *picas* se tornan flors», MilàF (*Romancerillo*, 218B11, i ja en l'ed. 1853).

Fins avui *pica* és un mot comú a tots els dialectes catalans, que bé podem dir general a tot el territori lingüístic, puix que l'hem trobat tant al Sud com Callosa; justament enlloc no en tinc tantes localitats com en la zona Maestrat-Morella, ajudant-hi sens dubte el fet de ser terra seca però no tant que no sigui fàcil d'emmagatzemar-hi aigua per torrents i barrancades: la *Pica 'l Cingle*, disposada sota una cinglera, recull l'aigua que cau del Xumador, a Bel; i a la Poble de Benifassà, per semblant raó, anomenen *Barranc de la Pica*, un de ben conegut entre els menys grans; té gran renom la *Font de les Piques* a Salvassòria i no gaire menys el *Pou de les Piques* d'Albocàsser (1961).

Pel NO. arribem fins a l'angle extrem de la llengua: no sols per a les d'església: *pika* de l'aigua beneïta a l'Alt Pallars (Areu i Tor de V. Ferrera, 1932-3); a Pallers del Cantó, l'antiga església rural de St. Miquel de Castelló desaparegué ja en els segles passats, però un vell del país encara hi havia vist la *pica* (1957); i allà també es pot tractar de piques muntanyenques: «a la *Roca de la Piqueta* hi ha una *pica* que s'emplena d'aigua», Caregue (1964). En tot el domini català oriental és dels mots que sap i usa tothom i a totes les comarques, per a piques de dins i de fora de les cases. I ben cert no és menys mallorquí: a l'illa des Pantaleu hi ha una *pikè* «per beure ses *bistis*», qui sap de quantes centúries, em diuen al Port d'Andratx (1964).

Com es veu, és gran pertot l'arrelament en el terreny, i amb gran predomini de les piques de pedra: «los prohòmens de la Selva feren una *picba* al sòl de la vila --- en la qual los prohòmens abeuren lurs bèsties, la qual *picba* era de la péra de Salou» en un doc. medieval del CpTarr (Caretà, *Barbr.*, 318). Vet aquí per on hem de trobar l'explicació semàntica de l'etimologia: es tractava d'una cosa tan sovint obrada i essencial, en la vida de tots els ordres, que era natural designar-la com l'obra de pedra *picada* per excel·lència.

Car les piques, quasi sempre de pedra, servien i serveixen per a totes les activitats més essencials de la vida obrera de la ruralia i de tota la terra; ja en l'*AlcM* se'ns van anomenant i documentant, a part de la *pica de rentar*, la *pica de molí d'oli*, la *pica des*

triar, la *pica del cup a on raja el vi quan el trascolen* i d'altres. A Esterri de Cardós m'anomenaren *pikes* les grans gerres de pedra on guardaven l'oli (1934). Restes arqueològiques ens mostren com això es practicava, ja en un passat mil·lenari, en els casos següents, més que més, si no en tots, prehistòrics: a la Cova prehistòrica dels Bufadors, al costat de la inexpugnable fortalesa ibèrica de Besora de Ripollès, m'expliquen els pràctics rurals que s'hi van trobar moltes *pikoz dè pèdrè* (1953); a les ruïnes de l'arx ibèrica de *La Vila*, Alt Berguedà, «encara s'hi veuen *piques dels moros* [...] a la penya» (Saldes, 1964). De vegades tals «piques» són tallades, picades o cavades en la penya viva: a Bellestar de la Tinença m'explicaven que «Les Codines de Santa Paula són unes *pikex abuidàdex* al cingle» (1961).

Altrament podem dir que la filiació semàntica des de *picar* és per partida doble. D'una banda per mitjà del *picar* 'tallar' que hem documentat més amunt i a partir de l'Edat Mitjana, des del Lluçanès fins a l'Atlàntic. D'altra banda es digué també *pica* de recipients que no eren de pedra, ni potser *picats*, però s'hi *picava*: de l'eina amb què hi picaven en deien un *picó*: «un arer, una *picba* de *picar* sa(1)», ab son *picbó*, Ribes, a. 1380 (*BABL* VI, 472), «una *pica* de fust per *picar* sal» que l'arxiver de Vic va llegir en un doc. de 1486 (*AlcM* VIII, p. 559a10).

Tal derivació es podia produir també en altres llengües romàniques, i encara que rarament, s'hi ha produït; i com en català es tracta de l'oli: a la Sierra de Gata (prop del trifini Salamanca-Extremadura-Portugal, zona fronterera, i refugi d'antigalles) *pika* és la mola del molí d'oli (Bierhenke, 61, 76 «presstein»), que ja Krüger (*Hochpyr*. A, II, 208) va posar en relació amb el cat. *pica*; cf. *picar muela para moler*: incutio» figura en el dicc. cast.-II. de Nebrixa.

Tanmateix potser el punt d'arrencada més antic, i que em sembla ser fonamental, i en tot cas degué tenir importància decisiva, és que antigament i en català mateix, una *pica* designà un sarcòfag buïdat en la pedra: «en aquella esgleya --- ha una *picba* o tomba de marbre hon foren meses Sent Pere e Sent Pau», en les *Romeries* de 1383 (*BABL* VIII, 46); «per tal com lo Rey avia molt amat son gendre Melis, e Amic, son compay<n>ó, per amor d'ells ell tramés a una ciutat, a dos *piques* de bell marbre en quèls metés; e, fet assò, ell féu soterrar Melis --- en la sgleya de sent Pere, e Amic en aquella de sent Eusebi», *Amic e Melis* (*NCL*. XLVIII, 144). Ara bé, aquí la derivació de *picar*, i més que *picar la pedra*, cavant-la i pintant-la, és evident.

Es una suposició ben probable que en les antigues basíliques cristianes, i després en catedrals i grans esglésies monàstiques, es vagin usar antics sarcòfags (desacrats o usats per al transport de relíquies) com a piques baptismals, a les quals creien dur les virtuts salvadores del contacte amb sants cossos i —veritat sempre, o no, tal procedència— això s'estendria a piques beneïteres, a piques balnearies termals i curatius, i fins a algun estri d'elaboració alimentària. És clar que